

POČÍNAJÍ SE KNIEŽKY O ŠAŠIECH
A CO HRA ŠACHOVÁ UKAZUJE A UČÍ
NEBOLI CO ZNAMENÁVÁ

ČTIŽ MYSLIVĚ!

Mezi zlým, ješto jeho mnoho pohřiechu na 5
tomto světě, zlé jest, ktož netbá poznati,
co příslušie k stavu jeho, co by jej ctna a
řádna učinilo, a co Bohu i lidem mrzka a
ohyzdna. Neb z toho i to zlé pochodí, že ti,
ješto by ctně bydliti měli, budú Bohu i lidem ohyzdni, 10
a když tehdyž dá Buoh na ně těžkú pomstu; neb jakožť
mocný Pán Bóh a spravedlivý dobrého nenechá bez od-
platy, takť nemine pokutú ijednoho zlého: máť se
i mocným šeredným jich zlost a jich šeredstvo ohořičiti.
Dieť Písmo, že mocným mocné nastanú múky. Přideť na 15
to, ješto rádi pochlebenstvie poslúcháte, ežť Bóh svú mocí
urazí vy i s vašimi pochlebníky v túhu s hořem. A takť
mní mnohý mocný, by v své i šeredně bydle, neřádne
čině, nespravedlným nakládaje, byl velmi bezpečen, by
se líbil lidem, že se drží takových šeredných, neřádnych, 20
nespravedlivých, ješto, falešně chtiec jeho požívati, jemu
pochlebují. Ano die Písmo, že zlým, nešlechetným nenie
pokoje; ani se móž neřádny v svém neřádu líbiti lidem,
né i svýmť pochlebníkóm lib nebývá; pakliť se šeredný
šeredným slíbí, všichniť spolu šeredni budú. Protož dieť 25
mistr Seneka: „Vesel tiem budu, když se zlým nelíbíš, a

když zlí o tobě mluví budou, važ to sobě za chválu.“ Ale
čest a chvála od dobrých sluší na mocné. Neb počátek jest
to Božie pomsty nad šeredným, že zlé pověsti poběhnú
30 o něm, múdrým omrzíe; a počátek dobrým odplaty od
Pána Boha, když o nich dobré slovo poběhne, a múdrým
lidem míli budú a spravedlivú čest mieti budú.

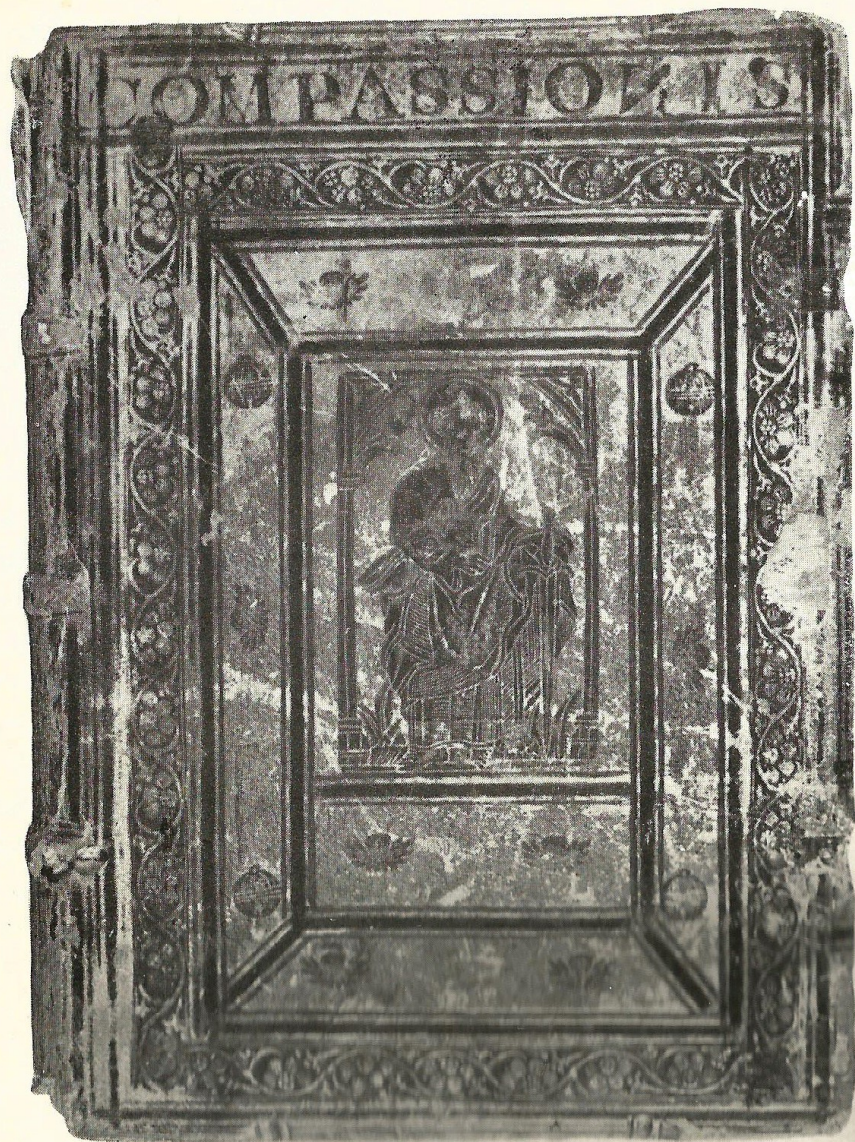
Toť jest způsobem Božím, že Písmo zlost a šeredstvo ně-
kterých praví a druhých šlechtnost, aby i v budúciech
35 časiach o zlých byly zlé pověsti a dobré o dobrých. Neb
z toho všeho, co jest na tomto světě, není lepšího než
v spravedlivé cti jméno dobré, a když na protivnú věc pro-
tivné sluší, tehdy veliké | zlé na tomto světě svú závinú
hanebné po sobě slovo ostavie. Protož i pohanští mudrci
40 táhli lid od neřádu k šlechtnostem a pravdy hledali v
šlechtnostech. Ale té jich práce plný úžitek, že jsú
stáli po tom, aby k šlechtnostem od neřádův táhli lidi,
teprv nám křesťanóm schován jest, neb tam teprv v onom
světu plný úžitek mieti budem z šlechtností skrze Pána
45 našeho Jezu Krista, a také nešlechtnostem tam jsú plné
múky připraveny. Protož mají i křesťané státi po lidských
šlechtnostech, o nichž sú staří mluvili mudrci, i po té cti,
ješto má zde býti takým zdejší šlechtnostem, k věčnému
životu užívajíc, a po zdejší necti vystřichati se věčné necti.

50 A tak tyto knichy o šasiach napomínají některé světské
stavy, aby se táhli od neřaduov k šlechtnostem, mají u pa-
měti svých stavův úloh. A jsú ve tři strany kromě této přé-
mluvy toho, ješto je česky položil, rozděleny: prvá bude
o tom, kde jest a proč jest a kým jest šachová hra vymyšle-
55 na; druhá o tom, co postava šachovnície neb šachův miení;
třetí, proč každý šach tak má seděti a tak má jezdití, jakož
vidáte v šachové hře. A s tím budú konány kniežky, co to
znamenává, že najposledy všecky šachy v pytlík zberú, a
múdrí málo slyšiece mohú se většieho domysliti.

Do magi ká męstř o ša-
šachy a go hra šachovna
vklazuje a užj nebolito
znamenawa ca; myslime
czy zřim
gesto geho
mmoho po
hryechu
natomto
svietie
zřie gest
eto; necba poznati go pri
slusie křavnu geho. Co by
ger cina azadna vzimlo
ago bohu vřidem męzla
a ohřzda zřeb ztoho yto
zřie pochodj. ze ti gesto by
cime bydliti maeli. budu
bohu vřidem ohřzdm. zře
dy; cędy; da buoh name
czku pomstj. zřeb i aboz
mocny pan boh asřved
livy dobroho nenecha.
bez odplaty. Take nemue
poluui y gędnobho zřieho
lčac sie ymocnym šřed
nym gęch zřost a gęch šřed
stvo ohřziziti. zřie pismo
ze mocnym moque nasta
mi miho. prizidet nato ge
sto radi pochlebenstvie
posluchate. cz boh svu mo
cy vřaz wy vsřvassim po
chlebmę. vřitshu s hřozem
šřaklt mmi mmohty moqny
by vsřve vsřredme bydle
nezradme cime nesřra
wedřnym nalladage. byt

weljm bezpečen. by se libi
lidem. ze se dny takowych.
šřerednych. nezradnych. nesř
wedřivych. gesto falešme
chacz. geho pozivati gęmm
pochlebugi. zřno die pismo
ze zřim nesřlechctnym neme
poboge. zřm sie moz nezrad
ny wřwem nezradu libiti
lidem. zřie vsřvymt pochleob
mřom lib nebywa. Dalkie
sie šřredny šřrednym slabi
vsřřichme spolu šřredm budu
Dřotoz diet mřřa. Veneka
wřřel tjem budu. zřdy; sie zřim
nelibys. zřdy; zřy ocobie
mluviti budu. wřaz to sobie
zřchwalu. zřie gest achwalu
od dobroych slusie namoqne
zřeb pozatek gęto bozje pom
sty nad šřrednym. ze zřie po
wřřta pobiehmę omem mmi
dřym omrzie. Dřozatek do
břym odplaty od pana boha
zřy omci dobro stowo pobie
hne. a mudřym lidem mřih
buduu. asřvedlivu gest męti
budu. zřie gest způsobem bozje
ze pismo zřost asřredstavo nie
křevych prawi. adcuřych šře
cętnost. zřby vřbuduycęch
zřřiech. ozřřch boly zřie pow
řřta. adobře odobřych. zřeb
zřtoho wřřřho go gę natomto
svietie. neme lepřřřho nez
wřřrawodlivie ca gęmeno.
dobře. zřdy; napřotawm wřř
moqwnie slusie. zřdy; wřřile

slazy se magi jakych podle svých
úloh

PROČ JEST HRA V ŠACHY VYMYŠLENA?

Byl jeden v království ^{REALIE} Babylonském slovutný král, ale nedobrým slovútenstvím, neb viece jest byl slovúten svým neřádem nežli tiem, že jest králem byl velikého královstvie. Avšak i v tom svém neřádu tiem slovutnějí byl, že jest měl veliké královstvie pořiediti, a to skrze něho bylo obmeškáno. Byl syn onoho krále Nabochodonozora velikého. Ten král nemúdrý mezi jinými neřádnými svými činy, když byl umřel otec jeho, kázal jej na mnoho kusov rozsekati a supóm poroznu rozmetati, pěči o to maje, by byl neožil ještě a nedal jemu kralovati, a řka: „An dřieve byl volem, trávu jedl, však opět byl člověkem a kraloval. | Ale když snědúc supové rozletie se, nesletieť se opět zase spolu, aby ožil, a já bezpečně budu kralovati.“

O tomť pravie ty kniehy, ješto Scolastica historia slovú. Takto pravie, že jeden, jehož král Nabochodonozor u vězení držal z lidu židovského, byl poradil jemu to. A mohlť jest ten chtieti v tom se jemu jako nepřieteli posmievati. Aj, toť jest nemúdrost, od nepřietele radu bráti! Nedivte se bláznovství tomu: bohatý, v úmysle neřádný, podobentť jest zabylému, a často bývá po múdrém otci nemúdrý syn. Byltť jest Šalomún velmi múdrý, však syna nemúdrého po sobě ostavil králem, skrze něhož pak královstvo bylo roztrženo. Takéž i král Nabuchodonozor múdrý jsa, však syna nemúdrého po sobě měl, a čtem, že jeho u vězení držal, chtě jeho zkázati, aby múdr byl.

A když pak vzal moc královů, ukázal jako nemůdrý svů nemůdrot, pomstil sebe i nad otcem, že jej můdra
30 chtěl otec učiniti a vězením pokázati, bláznovství v něm čije.

Ale takť jest, jakož die Písmo: „Pokáraj můdrého, budeť tě milovati; ale pokáráš-li blázna, nenecháť, byť se nepomstil.“ A řekl jsem dřieve: Bohatý mocný, v úmyslech ne-
35 řádný, podobent jest zablému. A zda i ještě toho před sebu nevidáme, a čtem v písmě, kterak jest Nero ciesař bláznivých a neřádných byl obyčejův, že moc měl a zbožie bez mûdrosti, až však postihlo jej bláznovství jeho? Takéž i tento král babylonský mnoho měl zlých a neřádných obyčejův, jediné že dřevním způsobem otce jeho podržalo se
40 chvílku království, ale ne jím. Pak skóro za Baltazara Perští a Medští přemohli je, jakož Danielovy knihy o tom pravie. A snad počalť se úklad o to královstvo za toho krále nemůdrého, ještě jest pak za Baltazara přemoženo. Neb tak
45 veliká věc ne ihned se skoná, jakžť se počne.

I pravíť to latinská kniha o tom tak neřádném králi, že všichni zemené mûdřejší i větší rodem v tom království tesklili sobě s neřádnými obyčejí svého krále. A pak nechtěl, by kto z čeho pokáral jeho; mnohé | mûdré zahuboval, když s ním mluvili z nehodných jeho obyčejův. Čte se, že otec jeho byl také jednu zbíti kázal všecky své mudrce, že neuměli jemu snu povědět i vyložiti, ještě se jemu zdál v noci, a byl jeho zapomanul. A tak tento král nemůdrý také často zbíjal mûdré; neb často děti otcova bláznovství spieše se přijmú než mûdrosti a budú říci: „Ano mój otec popíjal se a toto neb toto za mladu činil,“ i bude se pak sám zapájeti, zře a pomně na to, že se jest někdy podpíjel otec jeho. A tak i o jiném neřádu. Ale by řekl: „V tomto mûdří chválé otce mého, a tohoto do něho nechválili, toho já nechám, co jest jemu neslušalo, a toho se přijmu, co jest v něm chváleno?“ Tak i král tento netbal toho, že smyslně

královal otec jeho, ale to uchytil, že byl kázal své mudrce zbíti, avšak byl toho nedokonal, dal se v tom Danielovi přemoci, ale tento mnohé zbíjal, jakž který mûdrý mluvil jemu z neřádu jeho.

Xxxxx

I byl z těch mudrcův jeden, jménem kaldejským Kserses a po řecku Philometer; to vznie po česku jako „milovník řádu“. A to jest ukázal, že jest byl hoden jména toho a cti múdřích, neb nežli by mlčal, nic neřka králi, vida tak súženu pravdu, smrti se vážil, nechtěl nespravedlivě cti jména mieti a bydla dobrého v králových sieniech, aby aspoň mlčením pochleboval. Neb ktož v neřádu mocnému pochlebuje, záhubce jest obecného dobrého a zrádce i toho, jemuž v neřádu jeho pochlebuje. Neb vždyť přijde kdys tehdy na to, že se každému neřád jeho ohoří. I hyzdíť s právem písmo pochlebníky.

Čte se také o jiném mudrci, že raději chudě živ byl, než by u králova dvora měl dobré bydlo. A tak uzří jeho druhý mudřec, ješto byl u králova dvora, ano tento, ješto nechtěl u dvora býti, vaří sobě nějaké zeličko. I die jemu: „By ty chtěl králi pochlebovati, nepral by ty zelička toho.“ A on jemu odpovie: „By ty chtěl zeličko jiesti, ty by králi nepochleboval.“

A tak onen mudřec Philometer nechtěl darmo cti a bydla u dvora | mieti, nechtěl, by řekli: „Mlčením králi pochlebuje.“ I smrti se vážil, chtě dosti učiniti úřadu svému, a žádaje cti a chvály králi svému a dobrého obecného, a to věda, že to prvé nemůže býti, jedno ač by král ostal neřádu a přijal se múdré opatrnosti, smiernosti, statečné veliké myslí a spravedlnosti a jiných také šlechtností, v nichž by byl líb Bohu i lidem.

Ale vida ten mudřec velikú ukrutnost krále toho, pokusil se, aby užil smysla svého a své vtipnosti. Vymyslil šachy,

aby mohl v podobné příčině mluvití králi, co slušie jemu a co neslušie, jaký má pořád v království býti, kterak tě ne-
jedno jedněch, ale všech menších i věcích v království třeba, kterak slušie všechny obmysliti, všech brániti, všech ostřiehati, kak někdy malý veliké vystřeže škody a veliký, silný móż zajíti bez múdrosti; kak často ztratí se pro malú věc veliká, kak toho mnohokrát bývá, že někto hlédaje, aby druhému učinil škodu, nebude-li opatren, brzo se sám obmešká. A to vše i mnoho jiného má hra šachová v svém obmysle.

Protož ten mudřec to tak mysle, aby mohl o ty věci podobně mluvití před králem, šachy vymyslil, jako by to kratochvíli učinil prázdným, jakž se všeliko i k tomu hodie. Neb prázdnost, v níž múdrosti nehlédá člověk, smrt jest a pohřeb člověka živého, ješto máte jest hřiechóm a macecha šlechtnostem. Prázdnost učiní, že sám sobě člověk bude těžek. Protož, aby prázdní všie věci nebyli prázdní a počestnú kratochvíli zahnali tesknost, hodie se i k tomu šachové, i každá hra počestnější jest k kratochvíli, kteráž více záleží na rozumu než na štěstí. Protož, že jest vtipná hra šachová, hra počestná jest. Ale vše jest vhod dobro; jeliž se potřebným věcem dosti stane, tehdy móż takovými kratochvílemi prázdný spomoci své tesknosti.

A tak Philometer ten mudřec, jako by svú vtipnost ukazoval, prázdným hledaje kratochvíle, šachy jest vymyslil. A v tom přikryl ten svůj úmysl, aby krále k řádu napomínal | asa oklikem z nedojiepie, když nechce upřiemého slyšeti naučenie. Neb tak jest té hry obyčej, že, ktož hrají, vždy cos buď hovoříe proti sobě, jako kakés úklady kladúc. I vymyslil to tak ten mudřec, aby asa hraje před králem v šachy mluvil také potřebné věci: čím hynú královstva a čím se držie.

Ale ještoť druzí řkú, by ta hra byla před Trojí nalezena. Šachové najprvėť jsú od Kaldejských do Řekův přišli, ale té hry největší obyčej Řekové před Trojí vzeli.

TO JIŽ O ŠAŠIECH

Učinil byl ten kaldejský mudřec šachovnici a šachy v obrázky: krále, královú, kmeti zemské, jimž my popi říkáme, rytieře královy, zemské úředníky, ješto u nás rochové 5 slovú, a piešky, ješto osmer lid obecný v zemi znamenávají. A každému šachu dal miesto jeho a kak by který jezdil, jakož potom uslyšíte.

A když hrál s kniežaty a s dvořany krále toho ten mudřec, ano se jim hra velmi líbí, až i sám král vzechtě, aby té hře naučil jeho. A ten mudřec odmlúva pravě, že by se snad stesklo jemu vše slyšeti, co jest třeba k tomu obmyslu, ktož by chtěl uměti dobře hráti v tu hru. A král vece, že chce jako nejmenší vše slyšeti, a i před hněvem svým jeho ubezpečí. A on, jakž vtipný byl a dómyslný, učil hře krále, 5 táhna múdře k úmyslu svému, ukazuje, kaký má býti pořád v království dobře zpořízeném. Pak-li bude v tomto neb v tomto obmeškáno skrže to, toto je potká neb toto. Takéžť jest i ve jhře této: bude-li toto takto a toto takto přivedeno, ktož to z své strany lépe obmyslí, skrže to bude lepší mieti. 10 A tak táhl povolně k múdrosti ten mudřec krále toho věda, že – jakož die mistr Seneka – tak jest soběvolna mysl clověčie, že mnohokrát spieše dá se povolností přivesti než ukrutností přitáhnúti; a v komž ni se ni ono nebude platno, co jiného, než takému jest zahynúti.

5 A s tím jest konec prvé strany kniežek těchto.

DRUHÁ STRANA TĚCHTO KNIEŽEK UKAZUJE, CO POSTAVA KTERÉHO ŠACHU ZNAMENÁVÁ

A najprvé řku o šachovnici. Mudřec onen mienil jest Babylon, to veliké město, šachovnicí a zed obrubú, ješto ten počet polí znamenává, ješto sú podlé obruby měrú té zdi. Ale já řku, že i vešken svět móž těmi všemi polmi v šachovnici znamenán býti. Neb vezmeš-li počet jedniem halěrem, počna na prvém poli, a budeš čisti pravým ryčartem, vždy na každé pole obapol více polože, na druhé dva, na třetie 10 čtyř, na čtvrté osm a tak vždy obapol více, až by i došel poslednieho, takť by tu mnoho vyšlo peněz, žeť se nezdá podobno k pravdě. Né, by jediným hrachovým zrnem počal ten počet klásti od pole prvého, než by tak přeběhl všecka pole v šachovnici, sám to převrz, mohl-li by tolik zbožie 15 mieti, aby mohl hrachu tolik zaplatiti!

To pak, že je šachovnice čtveroúhlá a opět se dělí ve čtyři strany čtveroúhlé, znamenává, že největšie královstvo neb panstvo striedmé neb najmenšie hospodárstvie, má-li trváti v svém pořádu, má mieti jako rovné úhly čtyři ony čtyři 20 šlechtnosti, jimiž má ve všem pořád býti, a bez nich čím věčšie věc bude, tiem zboženie bude většie. Jedna jest rozšafná opatrnost, druhá smiernost, třetie síla myslí statečné, čtvrtá spraviedlnost. Každé královstvo, každé panstvo, každé hospodárstvo, ač i malé, má na ty čtyři úhly změřeno býti: aby opatrnost byla smierná, v silné myslí a spraviedlivá; spraviedlnost opatrná, smierná a v silné myslí, sta-

tečná; silná mysl spravedlná, opatrná a smierná; a smier-
nost opatrná, silná a spravedlná, aby nikteréž z druhých tří
30 miery nevycházelo. A v kterémž královstvu bude pořád těch
čtyř úhlův, jakož z kamene ve čtyři úhly tesaného pevná
zed bývá, takéž pevné bude to královstvo; ale ač v čem
z toho ujma bude a nerovnost, dotud v sobě tléti bude a hy-
núti, ažť najposlěz zboře se i padne. A lidé ten pád vidúc,
35 vzkliklí hlavami a kaks zahvíždíc vzdivie se pádu tomu řkúc:
„Á, kak jest sešla veliká věc! Kak tito a tito řádně to krá-
lovstvo aneb to panstvo pósobiechu, kak jest skrze toho ne-
opatrnost neb nesmiernost neb hubenstvo | neb nesprave-
dlnost sešlo a zahynulo!“ A cožť řku králóm, tomu i páni
40 menší i větší rozomějte; neb každého panstvo jest králov-
stvo jeho.

O KRÁLI ŠACHU

zelo
Šacha krále byl udělal mudřec onen jako člověka v rúše
krásném na stolicí a v koruně, an drží jako vardu okružlú
v ruce králové jabko a v druhé ruce huol úpřiemú. A tak
ten šach byl udělán najkráše a zřiedlen byl mimo všecy 5
jiné. Neb i král člověk má zřiedlen býti mimo všecy jiné
v své osobě. A když král jest tak zřiedlen mezi všemi, á, kak
by měl toho pilen býti, aby nikdy i v jednom šeredství viděn
nebyl, ale aby poznán byl ve všie ctnosti a šlechtnosti, aby
všem míl byl a všichni žádali života jemu ve cti a v chvále! 10

Má král, zře na královú vnější ozdoby, v úmysl vzieti,
aby nejedno k oku tělesnému měl tu krásnú postavu a tu
zřiedlnost; neb ta králová příprava ukazuje a učí krále,
kaký by byl. Kaká útěcha postavu a znamenie dobrého
mieti, a toho dobrého nemieti, ješto ta příprava a to zna- 15
menie ukazuje!? Protož spatř král svú královú mimo jiné
zřiedlnú přípravu a podlé toho také zřiedlen buď v šlech-
nostech a v dobrých mraviech, aby mohl spravedlivě mieti
čest a chválu.

To, že ten král, ješto šach sluje, by jako člověk, napomíná 20
krále, aby člověkem se pomněl a neměl hlupé zvěři, němé
tváři nerozomné obyčeje maje, ale aby užíval smyslu a ro-
zumu člověčieho, krotě v sobě zvieřecie neřádné žádosti
a dětinné obyčeje. É, kam král zajde, dá-li nad sebú ukrut-
nosti, smilstvu, opilstvu a dětinné mysli panovati! Nebu- 25
de-li způsobné mysli, kam jej od spravedlnosti zavedú jeho
pochlebníci, stojiec po svém, aby jim i cizie dával, sirotčie 5

a lidí prostých! I dieť Písmo: „Běda zemi, v kteréž král dietě jest a jejiež kniežata ráno jedie a stojie po opilstvu!“
30 Neb opilý ten jsa, ten nebude. Čtem, že jedna žena před ciesařem Filipem súd měla, a když ciesař odsúdil, odvolala se od jeho súdu řkúc, že se odvolává od súdu ciesaře Filipa opilého k němu opět, až střízev bude. Protož pomni se král člověkem, ne nedvědem ukrutným, ne zajiecem strašivým, ne husí, ješto vždy k vaně, ne opicí všetečnú. A tak i o mnoho jiném. A nejednoť krále miením; každýt jest král v své čeledi a v svém panství, kakžkoli čím kto jest větší, tiem má pilnější sebe v řádu býti, neb nehoda jeho mnohých bude nehoda. A když má se král člověkem pomnieti, viz, co jest 40 člověk!

Člověk jest zvieře rozomné a smrtedlné, a jest tovařisky a prietelsky bytedlné zvieře. A svatý Jeronym rozkládá to, kak jest nedal Bóh rohóv člověku, ani nehtóv velikých aneb zubóv, jakož to jiné zvěři líté dal jest; ale smysl dal člověku, 45 aby smyslem nade vším mohl panovati. Protož král člověk svú rukú žádného neurážej, ano i ta včela, ješto jest za krále mezi jinými, nikdy nebode žehedlem, jako bodú jiné včely. Proč pak král člověk chce svú rukú bítí koho, a moha jinak toho popraviti?

50 Že jest člověk smrtedlné zvieře, i král na to pomni, že má umřieti, a hlédaj Božie milosti, ať by Buoh dal pokoj v svém království onoho světa, a pilen buď činiti pravdu. Neb nelze j' duši odpočinúti, jediné v pravdě, a jelikož bude protivien pravdě, s tolik bude v nepokoji.

55 A že jest přieznivé a bytedlné i tovařiské zvieře člověk, die mistr Seneka: „Ačs' nad jiné povýšen, však prietele měj obera sobě, s nímž by jako sám s sebú mohl rozmlúvati.“ Ale i v tom jest veliké třeba opatrnosti, by mohl hodného sobě nalézti prietele. A také na to má král smrtedlným člověkem pomnieti se, aby tiem, že jest králem, nevzpýchal, ale vždy pomněl slova toho, ješto jest Buoh řekl jednomu

králi: „Vódcí sem tě učinil lidu svému, buď jako z nich jeden!“

To jest pravda, má král velebně nad jiné se ukázati; ale vždy to má v svém srdci mieti, že jest člověk jako jiný, a jedno pro pořád v lidech, aby vedl a držal lidi v pravdě, dal jest Bóh jemu většie miesto. | 65

Rúcho krásné na králi ukazuje, že jakož král má v své velebnosti krásné rúcho mimo jiné, takéž má v svých mra- viech a obyčejích mimo jiné zriedlen býti v slušné kniežecie tichosti, v neplaché řeči. Aníž slušie králi kteréžkoli mnoho 70 mluviti řeči; každýt brzo omrzí, ktožť mnoho mluví. Učilť jest mistr Aristotileš Alexandra, aby úmluven byl s lidmi svými, alevšak aby v nepotřebné řeči nepřielišil, řka: „Lépeť jest, aby lidé chýlili hlavy, skóro-li král promluví, chtiec slyšeti, nežli by se nasýtli mluvenie jeho přieliš hustého.“ 75

Počestno jest také králi nemieti obyčeje s chaternými a s lehkými lidmi, aby nezlehčal úmysl jeho; neb král jde vókol s velikú věcí a má se s lidmi obierati velikými; zleh- 80 čé-li v úmysle od lehkých lidí, nebudeť řádu králového, v lelicos lehčí a chaterní potáhnú jej. Protož dobřeť krále ozdobuje veliké, urozené lidi při sobě mieti.

Toť pak řku také: Ačť móż král i z lehkého pořádu n- dati, kohož chce, zbožím, ale ne každému móže dáti panské 85 mysli. Jest v písmě světské múdrosti a máme to v přísloví, že staré zbožie činí šlechtu. Ale taktoť knihy ony o zprávě kniežecí přivodie k rozumu, že ne zbožie činí šlechty, ale proto ten šlechtí se, kto jest ot dávna v zboží, že jde s veli- kými lidmi vókol, maje zbožím příčinu k tomu. A týmž 90 protivným urození zplanievají, když od dávna v chudobě budú, že jdú vókol s chaternými. Avšak doniž mají svých předkóv paměť, bude-li pomoženo jim, spieš najdú svých předkóv stopu. Protož král rozuměj tomu: mysl člověčí jest jako slunečný poprslek, ješto kako věz skrze stkló projde, 95

takovú barvu na se vezme, jakéž barvy stкло bude; takéž pójde-liť král vókol s lehkými lidmi, zlehčieť v úmysle.

I jestiť veliká ozdoba králi mieti při sobě lid od dávna urozený, a tak bude i obecného lidu dosti mieti. Neb dá-li 100 král chudému něco, ten jedno sám sebú bude slúžiti králi a dědin nakúpí, chtě bohat býti; ale dá-li pánu řádnému, ten i svého příčině na své lidi naloží a se všemi králi bude slúžiti.

Má také velebnost | králová milostivé a ochotné řeči 105 býti; i toť divně krále ozdobuje a míla lidem činí. Die mistr Valerius: „Ta pochotnost, když král milostivě a laskavě bydlí s svými, i hrubého lidu mysl projde a obměkčí i vztvrnie oči nepřátelské.“ Protož velmiť činí krále míla lidem, když někdy i křivdu strpí svým proti sobě, řka něco k tomu 110 kratochvilně milostivého. Jakož se die o jednom vévodě, že jeden mládenec u jeho dvora objal jeho dceru a poceloval před jejie mateří. A kdy vévodina stála po tom, aby jemu hlavu stěli, řekl vévoda: „Ztepem-li ty, ještě nás milují, co sami těm učiníme, ještě nás nenávidie?“ I vzal chválu vévoda milostivý i z vyrčenie tak kratochvilného.

Čte se také o jednom králi, když komorníci jeho, jsúc oponú od něho přehrazení, mniece, by král spal, zpravovali jeho řeči utrhavú; a on to slyše, hne tiše oponú řka: „Odejděte dále, ať král neuslyší; slyšíť opona.“

120 Také král Pyrrus, když před ním pověděli, že jeho jedni v svém kvasu o něm zle mluvili, kázal jim před se a otázal jich, mluvili-li sú to o něm. Jeden řekl: „By nám bylo víno stačilo, sent by to byl, co bychom mluvili teprv.“ A tú tak směšnú odpovědí byl král obměkčen a vzal dieku a chválu 125 od stříezlivých z své šlechtnosti, ještě zpilí jsúc zle mluvili o něm.

Velmi také krále ozdobuje, když poznán bude, že nikdy nepovie křivého slova; nebo více jest vinen bohatý, když křivdu povie, nežli chudý. Má se král tak v své řeči zacho-

vati, aby jeho každému slovu věreno bylo. Veliká jest ne- 130 múdrost do krále, ještě bude kakés své příhody rozprávěti, ano to vie i poslední, že to pravda nenie. A kak móż kdy věřiti těm svým pochlebníkóm, ještě řkú jemu jako pochlebujíc a klamajíc jím, že sú s ním tu byli, když bude praviti 135 co takového, ještě sám vie, že to pravda nenie? Ale takž to i jest, jakož smyslí.

Nemá také král z lestného srdce chytrú řeči slibów činiti 140 neb přísah, jinak mieně, než ti rozumějí, jimž slibuje neb přísahá. Čtem, že jsú některá královstvie | zahynula proto, že králové jich činili tak lestné přísahy. Aníž má král bez 145 velmi pilné potřeby z obyčeje cos buď bráti na svú přísahu, a pakli kdy vyjde i taková přísaha od něho, má na to pomnieti. Praví o Alexandrovi Valerius, že jel s vojskem k jednomu městu u velikém hněvu, chtě je obořiti. A jeden 150 mudřec byl z toho města rodem a byl vzácen Alexandrovi. I šel před Alexandra, chtě milost uprositi tomu městu; a Alexander uzřev jeho, rozoměje, že chce prositi za to město, prvě se uteka k řeči, vece; „Na tom přísahám, žeť toho neučiním, zač mne budeš prositi!“ A mudřec, tu přísahu uslyšav, vece: „Králi milý, za toť prosím Tvé Milosti, 155 zboř a zahlad to město a nedávaj milosti jemu!“ A král, aby nebyl křivě přísáhl, dal milost městu tomu a nezbořil jeho.

Má také král manželstvo držeti; neb nenie to lidské, 160 manželstva nedržeti. Vidáme čápy, holuby i jiné ptáky, ještě samec i samice mají péči o dětech, oba je krmiec, že držie sobě jako manželskú vieru. A když člověk má péči o svých dětech, netolik aby je odchoval, ale aby i ve cti byli, má tak muž jako žena držeti manželstvo, aby jich děti nebyly cizoložnata a ženimčata. Ačť jest to někdy bylo, že muž mohl více žen nežli jednu mieti, Bóhť tomu v křesťanství nechce. A pravíť Písmo i o múdrém Šalomúnovi, že když své ledvie k ženám přichýlil, obláznělo srdce jeho. A tak řku ještě: Slušieť králové velebnosti rúcho krásné, ale

i mravi krásni a šlechetní obyčejí a hluk lidu urozeného.

165 Stolice krásná králová velebnost královú ukazuje, a tať miení, aby král pevně seděl a daleko zřel a všem byl zřiedlen. I praviť, že trón králov spravedlnost tvrdí, a pro nespravedlnost přivodí Bóh královstvo z jednoho lidu do druhého. Protož, chce-li král dobře kralovati a na své stolici
170 seděti pevně, má vysoko sedě daleko zřieti a má svým zrakem zbořiti veliké křivdy, násilé, lsti, má býti štít dobrým k obraně a zlým kladivo, aby je zetřel. Neb budú-li úřad odbíjeti, únosy | v zemi činiti, výboje, války, jímati se, kto s koho móż býti, nebude-li král jedněm jako druhým práva
175 přieti, pomáhati, viklet se králová stolice, nesedít právě král takový. Kdyžť král pokoj činí v svém království, všichni žádají zdravie jeho; ale skrže kteréhož neřád, nepokoj bude, všem jest s ním teskno. A lehkoli jest, když přezří svým, nezná výbojov, únosov, násilí, že se budú v cizie
180 dědiny v sirotčie vázati, cizie prodávati, práva jich stavovati, odúmrl spraviec, ješto nenie; protivněť jest taková bezprávie činiti a trpěti.

A kto to móż řeci jinak, než že to král činí, což jeho činie, a on jim nebrání toho? Dobrýmť škodí, ktožť zlým odpúštie.

185 Chce-li král spravedlný býti, aby na své stolici pevně seděl, aby se pod ním neviklala, má mieti v svých úřadech a v svých radách ty, ješto se Boha bojie, ješto lakomstva a vdřidustva netbají a nemilují bezprávie.

Ještěť to řku. A kto móż řeci jinak, než, jacíž sú královi
190 úředníci, milostníci čelední, takýž král jest. Ě, slyšte, králi, Davida krále, tent die: „Nevinní a upřiemí drželi se mne“, a ten slúžil předně, jemuž čistota míla a šlechetnost. A tak ten král kraloval zbožně a líb sa Bohu.

To pak, že král sedě na tróně drží vardu okrúhlú jako
195 jabko v své ruce a v druhé huol upřiemú, ukazuje, že má královstvie v své držeti moci, a aby se všech strán bylo dobře opatřeno, aby bylo v své celosti, aby nezahynulo ani

panstvo neb rytieřstvo, ani kupci nebo měšťané, ani sedláci neb řemeslníci. Nebo kdyby v onom jabku i najmenšie
ščrbina byla, nebylo by celo a tak slušno. A protož i prut
200 nebo huol upřiemú drží král v ruce, aby pomněl, že bítí má ty, ktož řád a pokoj bořie v království jeho. Nebo dobrým škodí, ktož zlým odpúštie, a jme-li kto v tenato vlka, pustí-li jeho, jedno že chytřejí bude, ale neodpovieť se masa jiesti.

Králová koruna krásná jest věc, ale těžká. To ukazuje, že ctný jest stav králový, ale pracný. A kdeť móż čest bez práce | býti? Čtem o jednom králi, když měl býti korunován, vzal v ruku korunu i jal se jie ohledovati řka: „Ó dostojná koruno, krásna jsi, ale těžka! Kto by právě znal, co jest
210 práce a nebezpečenstvie v tobě, by před ním na zemi ležala, nezdvihl by tebe.“ Ale když jest člověk přirozen ku práci, nemá se muž lekati potu. Protož vždyť to pravím: Královýť jest stav svatý, když král chce v pravdě Bohu tiem slúže kralovati a pokoje hlédaje obecného, ne jedno chtě živ sobě
215 býti, ale i k úžitku jiným.

I bývají čtyřie květové v koruně se čtyřmi kameny drahými. Ti čtyřie kamenové znamenávají, že zvláště král má
220 oněmi čtyřmi šlechetnoštěmi ozdoben býti, točíš opatrností, smierností, silú myslí a spravedlností. Kterýž král nemá těch všech čtyř kamenov drahých v své koruně k své králové velebnosti, nenieť řádné jeho kralovanie. Neb na neopatrného přijde neřád z nedojiepie; nesmierný nemá rozumné opatrnosti a vicec jest hlúpe zvěři podoben nežli
225 člověku; nesilné král myslí a neudatné co kdy učiní statečného? Řiekajít: „Hubené srdce nikdy cti nedojde.“ A pro nespravedlnost Bóh převodí králevstvo s jednoho lidu do druhého.

Ale když král má ty drahé čtyři šlechetnosti, ani smrt odejme královstvie jemu, ale z toho královstva v lepšie
230 přijde a zde ostane ve cti a v chvále jméno jeho. A to bude

i jiným králóm ku ponuknutí, aby takéž v šlechtnosti kralovali, slyšiec chválu rádného jeho kralovanie.

235 A také král múdry svým zriegením mnohokrát drží kralovstvo, v němž kraloval, v dobrém řádu. A mníte-li, byt dotud byl pokoj podržal se v naši zemi, kdyby to nebylo způsobem šlechtného ciesaře Karla i krále českého? Až pak po něm dotud neřád se rozmáháše, až i přide túha s hořem.

240 Opatrnost králova v tom záleží, aby hlédal, aby neztrácal Božie milosti, ale dosáhl jie. A tak má král mieti Boha v svém srdci, v svých ustech i v svých činech | u velikú počest věda, že všicku svú moc má od něho do vôle jeho jako šafář a vladař jeho. A bude-li v tom věrně cti a vôle Božie hlédati, uslyší od Boha s utěšením, an die jemu: „Měj diek, 245 dobrý a věrný slúho; byls nad málem věren, ustavím tě nad velikú věcí. Vejdi v radost Pána svého!“

Tomuť jest i Aristotileš učil Alexandra. A tak Alexander, když byl k Židóm přitřhl a Židé vyšli přijímajíc jeho proti 250 němu, zvědév, že sú slúhy Boha jediného, ssedl s koně proti jich biskupu a poklonil se jemu ve jmě Božie a mnohými svobodami obdařil ty Božie slúhy, a Židóm veliký jako špitál učinil tu v Jerusalemě sluhám Božím, ješto nestojiec po světu hlédali služby Božie, aby v tom domu mievali 255 pokoj. A tak v tom domu býval svatý Jan Křtitel, když přicházal k chrámu Božiemu; v tom domu Spasitel náš s svými apoštolé zavřeli, když Syn Boží byl vstal z mrtvých a ukázal se jim rka: „Pokoj vám!“ V tom také domu i o letniciech 260 Ducha svatého přijeli; pak v tom domu neb v takovémž, když křesťané drželi Jerusaleme, byli křižovníci z bielým křížem.

I jestiť králóm prvnie opatrnost Boha hlédati, Boha ctíti v sluhách jeho. Chce-li král ty v obtieženie bezprávně porobiti, ješto mají svobodni býti ke cti Božie, viz, by sám

poroben nebyl od Pána Boha. Dieť Bóh v Písmě: „Nedotýkajte se mých mazaných!“

I v tom, cožť k kralovstvu slušie, má opatren král býti, aby statečným rytieřstvem, múdrymi rádcemi, lidem obecným, 270 těhaři, řemeslníky bylo kralovstvo ohrazeno; neb v kralovství těch všech jest třeba.

Chvalna je do krále i ta opatrnost, aby měl dobře hrady špižované lidmi, ztravú i oděním i poklady peněžitými.

Bych pak mnoho mluvil o smiernosti, dávnoť jest to vynešeno, že jest vše vhod dobro a že ctnost záleží v striedmé 275 miře, a obapol ctnosti jest ohyzda. Ohyzda jest, když | co nebude své hodujie miery dotahuje neb dotaženo; a bude-li hodujie miera přetažena, také jest ohyzda.

A řekl sem také o silné mysli, že nikdy cti nedojde hubená 280 mysl. A o spravedlnosti to dořku ještě, že spravedlné jest králi spravedlivě, silně, smierně opatrnú býti, spravedlné Božie cti hlédati, pravé Božie slúhy ctíti, obecného dobrého hlédati, každému přieti a pomáhati práva jeho, všecky, 285 ktož k kralovství příslušejí, za své mieti, svých milostníkov na obecné nespúštěti. Svému vlastniemu rytieřstvu správně má král ochoten a štědr býti pomně, že oni i s nebezpečenstvím svých životov jsú ruka jeho, ale proto cizieho jim nedávati pod úmluvú, že die: „Dávámť, k čemužť sem s právem,“ a pak nepopraviti toho, když tací vdrží lakomci 290 dále se vieží, než jde na krále. A ač pak někdy vrátie dědinu, ale vyživúc a vyprodadúc lesy, nábytky i rybníky, když tehdyž pomstít Buoh té nespravedlnosti, těch, ješto takú trpie křivdu, hlas uslyše, řeč svatého Augustina. Slyšte, králi křesťanští! Slyšte a k srdci připusťte, nechcete-li toho věčného ztratiti kralovstvie, ješto jest skrze Pána našeho 295 Jezu Krista šlechtným králóm připraveno, ežť die svatý Augustin: „Ne proto dieme zbožnými své krále a své ciesaře, že snad dlúho kralovali, mocni byli, své nepřátely přemáhali, veliká města vzdělávali, zde pamět svých jmen

300 ostavili, ale dieme je zbožné neb zbožnými, kteříž sú boho-
bojně kralovali, vieru plodili Boha ctiec, Bohu se klanějíc
a čest a chválu Božie šíriec, Bohu z svých modlitev na však
den vzdávajíc obět za své hříechy a za svá rozličná obmeš-
305 jim prieliš pochlebovali, tak v srdce hrdosti nepustili po-
mniece, že takéž sú lidé jako jiní; a byli-li sú snažni obec-
ného dobrého; a jsú-li tiem více smilstvo krotili v sobě,
čím by byli lidí se nebojiec mohli je páchatí svobodnějie;
a měli-li sú královstvie nebeského větší žádost nežli zdej-
310 šieho, a to vědúc, že tam mnozí nad nimi budú, |ješto zde
pod nimi byli; a byli-li jsú milosrdni, spravedlni, štědři; ač
se kdy na koho uhněvali, jsú-li to ochotensvím a štědrostí
nahrazovali; a jsú-li i jiné měli šlechtnosti z úmysla uprie-
mého, aby se slíbili Pánu Bohu svému.“

Ally 10/10/10/10/10
Králová mezi šachy byla jest též podobnosti jako král
učiněna, jediné že znáti bylo, že jest žena. Neb králová má
čest od krále svého, ale má se proto pomnieti ženú, žensky
chodiec, tiché, ženské majíci obyčejce. A cožť řku králové,
též i jiné panie rozomějte. — TOYONISSE-PL-DAR 5

I slušieť králové najprvé Boha hlédati a zachovati křes-
ťanskými obyčejí, a pak také milost krále svého, míle a ochot-
ně s ním bydléc, počestně, múdre s svú šlechtností, v své
přípravě vedlé vôle jeho, hlédajíc libosti jeho, aby oddechł
král s ní v utěšení po těžké práci úradu svého. Neb dána 10
jest muži žena také i k utěšení podobnému. — VELKE DORCI

Viziž králová, by v ničemž neukázala nemilosti aneb
hrdosti proti králi. I dnesť Písmo vzpomíná hrdost oné krá-
lové Vasti řečené, ješto, když bieše král její poslal k ní, aby
připraviec se v koruně vešla k hostem jeho, chtě jim ukázati 15
krásu její, a ona pohrdala tiem, nechtěla přijíti. A skrze to
knížecím nálezem vyvrhl ji král z královstvie, aby jejie
neposlušenstvie, kdyby vyšlo bylo bez pokuty, nebylo pří-
čina jiným ženám, aby takéž svých mužův nehrdaly při-
kázaním. Neb vsecky ženy berú příklad na králové. 20

Rádná králová v bázni Božie, v pokoře slušné, v milosti
služby Božie i v jiných ctných a šlechtných obyčejích
mnohým paniem jiným bude příklad, a hrdá, frejovná,
světa tohoto milovnice takéť jich po sobě potáhne mnoho,
jimiž i na onom světě bude vinna. A takť o té hrdé králové 25
praví Písmo, že jest z královstvie pravým súdem vyvržena,
a Hester šlechtná k království vzata na jejie místo, ješto
etně v bázni Božie kralovala, nade vsecko vážiec Boha, slú-

žiec Bohu, milostiva jsúc srdcem, ne zlému Amanovi, ale
30 lidu Božiemu, protiž němu byl zlý Aman v hněvu krále
vzbudil, i byla milost obdržala před | králem lidu tomu.

Té šlechetné a bohobojné králové a milostivé slušie krá-
lovým i všem paniem velikým následovati v bázni Božie,
v modlitbách i v tom, aby nuzným byly milostivy, před
35 králem, před svými pány prosbú i provinilým pomáhajíc,
ne těm, ješto z úmysla a úklady škodie dobrým, ale ješto
náhodau někakú k vině přišli, do nichž jest čáka polepšenie.
Majít také králové a panie veliké i v tom následovati krá-
lové této, když budú v přípravách podlé svých stavóv, aby
40 hrdosti z toho nebraly v srdce. Neb takéť jest ta králová
v své krásné králové bývala přípravě, ale ne pro svú myslici,
ani jest z toho vešla hrdost v srdce jejie, ale řekla jest
na modlitbě, péči maje na to: „Však ty vieš, Hospodine,
kak mi jest to mrzko znamenie hrdosti na mé hlavě, když se
45 musím podlé svého duostojenstvie okázati!“ Čtem také
o světie Elžbětě, že také na to mievala péči, že musila k li-
bosti muže svého choditi v rúše krásném, ale to jest ukázala,
že jí jest to nelíbo ani bylo k myslí, neb bez něho a po jeho
smrti netbala, by se komu líbila rúchem krásným, ale cho-
50 dila ráda v rúše prostém.

Čtem to také, že Judith, vdova mladá a krásná, chtieč
v krásné přípravě před Oloferna, aby pomohla z núze lidu
svému, slíbienci se jemu v své přípravě, snažně na modlitbě
Boha za to prosila, aby nevelnula sama milostí k němu.
55 Neboť velikéť jest nebezpečienstvie myslí s takými přípra-
vami vókol jíti. I jestiť třeba snažně za to prositi Boha, aby
ty, kteréž podlé svých stavóv strojje se tak, aby se jiným
v tom slíbily, aby samy k těm milostí nevelnuly, jimž se tak
strojje, a aby čistota myslí, jiežto v stud všeliká oplzlost,
60 pěstún byla jich dobrého slova a jich cti.

Slušieť králové, paniem, pannám k té čistotě táhnúti
mysl a po té státi, ješto stud k frejóv činí a k takovým taj-

ným milostem. Mílať jest múdrým ta čistota, a ktož smilnú
milostí neoslne, mrzkať mu jest všeliká oplzlost. A nejedent
vz|chválí rozpuštěné veselé dvořky, a sám k sobě přijda 65
nedieť, by to dobré bylo tak nestydatě vókol jíti s těmi freji.
Pannám bráti nepotřebie od těch, ješto jim nejsú příbuzny.
Ó, kak by toho nebyly někdy králové a jich hofmistryně
přezřely pannám! Dosti o tom! By tomu Buoh chtěl, by
i samy hofmistryně byly daleky takých frejóv a samy jich 70
nepomáhaly! Aj, kakť na dlúhé dny i pohanských paní
ctnost čistoty má svú chválu! Svatý Augustin praví o jedné;
té jméno bylo Lukrecia. Syn ciesařóv byl ji zamiloval ne-
stydlivě, ale ona daleko byla té milosti, a dotud lécal, aby
jje došel, až i přišel v noci v pokoj její, a nahý meč drže 75
v jedné ruce, druhú jí ujal a řekl k ní: „Mlč! jáť jsem; mluv
se mnú!“ A ona mlčala v té otrapě, a on s sliby i s hrózami
žádal na ní povolenie, a nemohl mieti. I řekl k nie naj-
posledy: „Aj, když mi nepovolíš, zabita budeš! A tento
pacholek, ješto jest v tvém domu, takéť bude s tebu zabít 80
a budeť náh k tobě na lože položen; a budeť to proneseno,
žes s ním tak nalezena, a proto zabita.“ A ona bojěci se
i po smrti slova toho, povolila jemu. A pak poslala po svého
otce a po bratří a po muže a po jednoho římských starost
a řekla před nimi: „Syn ciesařóv přišel v dóm můj, vrah 85
miesto hosti. A ty, muži můj, věz to, žeť jest jiného muže
sled na tvé posteli! V těleť sem porušena, ale myslíť jsem
čista ostala. Z vinyť se vynímám, ale pokutyť nechci býti
prázdna, by která nečistá na mně své nečistotě příklad
měla, ale chtěla-li by od viny příklad mieti, vezmiž příklad 90
i od pokuty!“ A tak mluviec tu před nimi svú rukú dala
sobě nožovou ránu a zabila se. A Římené u veliké cti ji po-
chovali. Ale svatý Augustin nechválí účinka jejieho. Neb
kakž jest koli povolila, povolila. Jest menšie zlé bez viny
od jiného zabitu býti, než s vinú se zabiti: menšie zlé zlé 95
slovo nejsúc vinnu, než i bez zlého slova vinnu býti. Protož

múdrejše Zuzanna učinila, ješto raději chtěla kamenována býti bez viny, než | by před lidmi netrpěla, a před Bohem vinna byla.

100 Slušie také králové i paniem velikým po múdrosti státi. A též jest bázen Božie počátek, bez též právě žádný múdrnenie. Slušie také králové i paniem velikým v dobrých knihách čisti, ješto učie a napomínají, aby Bóh byl v srdci a šlechtnost, a rozum v potřebném osvěcují, zlé hyzdie
105 a dobré chválé. Takť die Písmo: „Slyše múdry múdrost, múdrejší bude a rozomný má jiné zpraviti a zpořiediti.“ Protož rozomná králová, bude-li své panny vésti k bázni Božie, velikú odplatu z toho bude mieti. Protož i řku: Hodíť se múdré a šlechtné králové v dobrých knihách kratochvíl
110 mieti a rozom bráti; neb všeliké písmo vdechnuté Bohem úžitečno jest. Chce-li také králová, aby jí vpravdě za múdrú měli, střez se ženských lehkostí a těch přírokův, jimiž obecně ženy ukárají, a trať to na sobě.

● Najprvé neukazuj, byť líbo to bylo, že by komu tělesně
115 míla byla. Majíť také ženy obecný přírok ze všetečnosti, že vše chtěie vždy věděti, i tajné věci, a potom to pronesú dále. Čte se v Římských skutciech, že se v Římě stalo, že šel pacholík s otcem v radu mezi římské pány, a když přišel domov, máťe jeho tázala, aby jí pověděl, co sú páni v radě
120 mluvili; a robenec nikakž nechtěl pověděti řka, že nemá ijeden rady pronositi. A čím se robenec více tvrdil, nechtě jie pověděti, tiem pilnější máťe chtieci zvěděti, až se i hroziti počne robenci. A robenec, nemoha jie odbyti, zamysli řka: „Milá matko, neprav toho žádnému, platilať by to má
125 hlava! Toť sú páni v radě uložili, aby každý muž dvě sobě ženě pojal.“ A ona, uslyševši to od syna, také pod tajemstvím pověděla to druhé, a ta opět dále, až pak obecně zberúce se všecy ženy římské hlukem šly před římské pány volajíc, aby jim té křivdy nečinili. A páni se tomu vzdívie,
130 co jest to, zdali jest zázrak někaký, vidúc láji ženskú, any

volají jako bez smysla ostyděvše se, až ten robenec i povie pánuom, | kterak jej máťe k tomu nutila, chtiec na něm zvěděti, oč sú páni v radě byli, a nemoha jie odbyti, že jest tak musil to zamysliť, aby jie tudy odbyl.

135 Jest také na ženy přírok, že nestrpie toho rády, což muž zapovie. A tak pravie toho potvrzujíc, že dal muž jedné ženě pušku, ptáčka v ní zavřev, a zapověděl jí, aby pro nic v tu pušku nenahlédala a neotvierala jie, že jest tam ptáčka vsadil, aby jeho nevypustila. A ona nestrpěvši toho, otevře
140 pušku chtiec zvěděti, co by tam bylo, a ptáček vyletí. A tak muž pozna všetečnost její.

O druhé takto pravie, že byl muž jehlu polékl v dieře někaké a zapověděl ženě, aby nevčinievala prstu do té diery; ale on nepovie, proč. A tato, nemohúc strpěti toho, sáhne tam prstem a splíští to poléčenie, že jí jehla prst
145 probodne. A muž uzře, ana prst probodený uvázala, nalaje jie z jejie všetečnosti nemúdré.

O třetí pravie takto, že muž byl jed postavil v konvici a zapověděl ženě a řka: „Neroď píti z konve této, jedť jest v ní; umřeš, napieš-li se.“ Avšak ona nestrpěla, než vždy se
150 napila, i umřela.

Bývajíť také mnohé ženy, že vždy pře proti mužóm držie a jsú jim odporňy. A tak přihodi se, že jeden muž pójde s ženú přes lúku a muž bude řeci: „Dobře jest lúka přiholena.“ A žena die: „Přistřižena jest,“ až s tiem vejdú na
155 břev, tak se krykujíc. Muž die, že jest přiholena, a žena die, že jest přistřižena, až tu žena upadne u vodu se břvi, a tonúc bude ještě prstoma jako stříci vyzdvihši ruku ukazujíc, že jest střižena. A když utone, pójde muž proti vodě, nade břví hledaje jie; a lidé potkajíc jej otieží jeho, co by tu činil,
160 a on povie: „Upadla mi žena se břvi a utonula, i hledám jie.“ A oni vecechu jemu: „Hledaj jie zdola břvi; po vodě dolov plove.“ A on vece: „Vždyť mi se jest ve všem protivila; mámt za to, žeť plove proti vodě.“

165 Dvě jest ještě, v němž ženy obecně přírok mají: jedno, že se druhé líčie, a jiné se s kúzly a s čáry obierajú. Řkuť o ličidle, žeť jest | to věc velmi stydká, s těmi se mazadly působiti; a k tomu, kteráž působí se těmi ličidly, ztratit barvu přirozenú a budeť jako vařená, vytáhnúc barvu z lící přirozenú. A ješto s čáry a s kúzly se obierajú, ó, kak se rozličné chytrým babám aneb i mnichóm dadie klázniti nebo zákóm! Viem to, že jeden mnich, čině se v těch kúzlech a čáriech uměl, klamal panie, dával jim někaké stklencičky, aby svůj pot v nich daly jemu, že tiem něco přivesti jim 170 chtěl, po němž jsú ony stály, a k tomu bral od nich penieze za to, ano jedno tant byl. A nad to, by mohly co své vuole jmieti kúzly a čáry, neměly by toho proti Bohu učiniti; neb každé kúzlo, každý čár, každý lék jest přestúpenie křesťanské viery a sľibu, ješto sme sľibili na křtu.

180 Jest na ženy také i ten přírok, že přechytré umějí omluvy i v tom, ješto je zjevné, že jest křivda, a zvymlúvajú. A tak slepcova jedna byla chytrě nevěru proti muži učinila, a Buoh dal prozřieti tomu slepému, aby tu lest své ženy uzřel. Ale ona i v tom omluvu nalezla řkúc: „Protoť sem to učinila, aby ty prozřel; věděla sem, žeť Bóh skrze to otevře 185 oči.“ A také muž jeden káral ženu z něčeho řka: „Svýmať sem to očima viděl.“ A stál s ní nad někakú vodú. A ona omlúvajúc se vece muži: „Móžeš mi lépe věřiti než svýma očima. A ty teď vidíš očima, bych s tebú byla v této vodě, avšak to vieš, že tam nejsma.“ A tak muže s toho, čeho jest 190 dobře jist byl, svedla.

Takových básniček u pravdě příkladných i viceť pravie. Ne by to vše pravda byla, ale že tiem kárají lehkost ženskú. Protož řkuť to krátce: Každá múdrá žena trať to v sobě, 195 v němžť má přírok ženská lehkost, a králová ovšem, aby od nie zmúďřely i dvořky jejie a opatrný byly.

Má i v tom opatren býti dvór králové neb velikých paní, aby múdré, ctné a opatrné měly hofmistryně proti tělesným

milostem. Neb oheň tělesné milosti i železné přemáhá mysli a přechytrým úkladóm naučí milost, a jelikož | ke lsti 200 osvietí vtípnost, s tolik oslepí oči pravé múdrosti, že ti, ktož zajdú v ty milosti, nerozmyslé se, co potom bude. I jest veliké třeba opatrnosti, aby byly prázdny šeptóv, túlaní a samy s mužmi neostávaly; dotud šepcí, ažť se něčeho i došepcí nehodného; v túlaní také Dina, dcera Jakuba 205 patriarchy, podávena a unesena; dcera krále Davidova, když sama s bratrem ostala, nemnieci, by ji co od něho potkalo, podávena.

A by se toho pak nikterěž nepřihodilo, kto ji uzří v takých věcech neopatrnú, móž do nie zlé domněnie mieti. Chciť 210 i to pověděti, kak divný úklad Jozefus rozprávie o jedné mladé a krásné ženě. Tenť pravie takto, že jest byla v Římě jedna slovútná žena, ve cti, v kráse, v urození a v čistotě pronesena. K té byl zapálen v milosti jeden rytieř, a když pokusil se rozličnú službú podlé těch světských milostí obyčejje, až k ní i slal, sľibuje jí veliké dary, aby jemu povolila. 215 Ale silna byla žena tato v svém úmysle. Avšak došel jie ten rytieř úkladem kněze jednoho pohanského. Ten výmysl učinil takovýto: Vida ženu tuto podlé bludu pohanského, že toho hlédá pilně, chtieci se bohóm sľibiti, šel k ní a pravě 220 jí, že jeden z ejiptských bohóv zamiloval ji, ctnost její vida, a chce v takovémto chrámu sám k ní přijíti a tu zjeviti tajné věci, aby to učiniec obět bohu tomu, ostala sama jediná té noci v chrámu a tu spala. I přivedl to ten pop chytrý, že i muž, znaje čistý úmysl té panie, povolil jí toho. A ten pop 225 skryl tajně rytieře onoho tu v chrámě a všecy z chrámu vypósobil a světla zhasil i sám vyšel a dveře zavřel o té paní. A ten rytieř svůj čas uzřev, přišel k té paní pod jménem toho boha, jehož ona čekáše. A ona bohem jeho mniec, byla mu povolna. On odešel od nie dřeve světla. A ona pronesla 230 to před mužem i před přátely, že ten bóh byl k ní přišel a měl s ní svú vůli a pravil jí některé tajné věci. Pak třetí

den potkal ten rytieř tu paní a zevil jí to, | že on s ní tak byl.
A ona teprv přišla sama k sobě, roztrhši rúcho své a přišla
235 k muži svému a své jemu pověděla chytré a nevěrné obelště-
nie žádajíc, aby lsti bylo pomštěno. A muž její pověděl to
ciesařovi a ciesař ten chrám zbořiti kázal a na těžký (!)
múky dal popa toho i s těmi se všemi, kteříž sú toho příčina
byli.